

Katowice, dnia 6.09.2024 r.



Stowarzyszenie SPES
ul. Tadeusza Kościuszki 46
40-048 Katowice
KRS 0000014574
spes@spes.org.pl
www.spes.org.pl

**Ministerstwo Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej
Departament Polityki Rodzinnej
Ul. Nowogrodzka 1/3/5
00- 513 Warszawa**

OPP.14574.4603 .OPK.2024.ES

Wasz znak: DPR-IV.070.3.2024 – pismo skierowane do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 8 lipca 2024 r.

Dotyczy: problemu interpretacji i stosowania art. 24 ust. 2a ustawy o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r. (Dz.U.2024.323 t.j. z dnia 2024.03.07)
- pismo Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 11.07.2024 r.,
znak III.7064.275.2024.DS.

Szanowni Państwo,

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich doręczyło nam pismo Departamentu Polityki Rodzinnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 lipca 2024 r., w którym Ministerstwo przedstawiło swoje stanowisko odnośnie zgłoszonego przez Stowarzyszenie SPES problemu interpretacji i stosowania art. 24 ust. 2a ustawy o świadczeniach rodzinnych (dalej w skrócie u.ś.r.).

Prosimy o ponowne rozważanie zasadności realizacji postulatu doprecyzowania art. 24 ust. 2a u.ś.r. co do tego, jak należy rozumieć „dzień wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności” w sytuacji rozstrzygnięcia w kwestii niepełnosprawności przez sąd powszechny. Wbrew stanowisku Ministerstwa, problem z właściwym stosowaniem ww. przepisu istnieje i wymaga legislacyjnego rozwiązania.

Art. 24 ust. 2a u.ś.r.: Jeżeli w okresie trzech miesięcy, licząc od dnia wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia uzależnionego od niepełnosprawności, prawo to ustala się począwszy od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Z zadowoleniem należy oczywiście przyjąć Państwa stanowisko, zawarte w piśmie z dnia 8 lipca 2024 r., iż datą wydania orzeczenia jest w takim przypadku data, w której wyrok stanie się prawomocny i od tej daty należy liczyć ww. 3-miesięczny termin i powyższe jest jednoznaczną konsekwencją art. 365 Kpc, zgodnie z którym orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Natomiast, stanowisko Ministerstwa, że związku z powyższym nie prowadzi prac nad zmianą ww. regulacji zawartych w art. 24 ust. 2a u.ś.r., nie zasługuje na aprobatę, ponieważ zastosowanie przedmiotowego przepisu w praktyce powoduje negatywne skutki na beneficjentów świadczeń związanych z niepełnosprawnością.

Powyższa interpretacja art. 24 ust. 2a u.ś.r. powinna zapewne być oczywista dla każdego prawnika – ale nie jest niestety oczywista dla organów samorządowych, wydających decyzje w sprawie świadczeń rodzinnych. Ministerstwo nie widzi problemu w tym, że urzędnicy samorządowi dosłownie stosują ww. przepis i wskazuje, że jeśli strona postępowania o ustalenia prawa do świadczenia rodzinnego zależnego od niepełnosprawności nie zgadza się z decyzją wydaną przez gminny organ właściwy, w szczególności w zakresie okresu za zostało jej przyznane dane świadczenie, to może przecież złożyć odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, a na decyzję samorządowego kolegium odwoławczego przysługuje jeszcze skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Kierowanie osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów na drogę odwoławczą wobec niejednoznaczności przepisu, nie jest rozwiązaniem problemu. Osoby te zmagają się z codziennymi ograniczeniami i problemami związanymi z niepełnosprawnością – i państwo, służby publiczne mają je wspierać, udzielać należytej pomocy, a nie narażać na ryzyko pozbawienia ich należnych świadczeń rodzinnych od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności. Z naszej praktyki w Ośrodku Poradnictwa wynika, że osoby te często nie mają czasu, siły i energii, by składać kolejne odwołanie.

Przepis powinien być jasny, klarowny, nie powinien powodować u stosującego go organu ryzyka postawienia zarzutu naruszenia dyscypliny finansów publicznych, stosowania uznaniowości przy przyznawaniu świadczeń rodzinnych, gdy przepis na tą uznaniowość nie pozwala (tego typu uzasadnienie dla konieczności dosłownego rozmienia przepisów pojawia się w decyzjach).

Poniżej przedstawiany sprawę, w której Ośrodek Poradnictwa Stowarzyszenia SPES w dniu 30.08.2024 r. przygotował dla Klientki skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego (WSA), gdzie w sposób drastyczny widoczne są skutki dosłownego rozumienia „dnia wydania orzeczenia”. Z racji stosowania w sprawie Klientki przepisu przejściowego - art. 63 ust. 1 ustawy o świadczeniu wspierającym¹, Klientce w ogóle nie przyznano świadczenia pielęgnacyjnego – a powinno zostać przyznane od sierpnia 2022 r.

Wniosek o ustalenie niepełnosprawności syna Klientka złożyła w dniu 19.08.2022 r.; konieczne było złożenie odwołania do wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności, a następnie złożenie odwołania do sądu. Wyrok w tej sprawie, którego treść uprawniała Klientkę do uzyskania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego, został ogłoszony w dniu 21.03.2024 r., uprawomocnił się w dniu 11.06.2024 r. i sąd stwierdził jego prawomocność w dniu 20.06.2024 r. Wniosek o przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie przepisów obowiązujących do dnia 31.12.2023 r. Klientka złożyła w dniu 28.06.2024 r., czyli przed upływem terminu 3 miesięcy, o którym mowa w art. 24 ust. 2a u.ś.r., jeśli termin ten liczyć od dnia prawomocności wyroku.

Organ odmówił przyznania ww. świadczenia uzasadniając to tym, że wniosek o jego przyznanie został złożony po upływie 3 miesięcy od wydania orzeczenia o niepełnosprawności, zatem z naruszeniem terminu, o którym mowa w art. 24 ust. 2a u.ś.r., w związku z czym, na dzień 31.12.2023 r. Klientka nie była uprawniona do świadczenia pielęgnacyjnego, więc nie przysługuje jej ww. świadczenie na zasadach obowiązujących do dnia 31.12.2023 r. Samorządowe kolegium odwoławcze nie uwzględniło odwołania, w którym Klientka podnosiła, że datą wydania orzeczenia jest w tym przypadku data prawomocności wyroku - zdaniem kolegium, ustawodawca posługuje się terminem wydania orzeczenia, nie jego prawomocności.

¹ Art. 63 ust. 1 ustawy o świadczeniu wspierającym: *W sprawach o świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy, o których mowa w ustawie zmienianej w art. 43 w brzmieniu dotychczasowym, do których prawo powstało do dnia 31 grudnia 2023 r., stosuje się przepisy dotychczasowe.*

Klientka będzie oczekiwać na rozpoznanie skargi przez WSA zapewne nie której, niż ponad 6 miesięcy i jeśli samorządowe kolegium odwoławcze nie wnieśli skargi kasacyjnej, decyzja o przyznaniu świadczenia pielęgnacyjnego zapadnie zapewne nie wcześniej, niż za 8-10 miesięcy. Z uwagi na chaos w interpretacji przepisów dotyczących zbiegu uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego na dotychczasowych zasadach i na nowych zasadach, obowiązujących od dnia 1.01.2024 r., w takiej sytuacji, jak u Klientki – Klienta nie złożyła wniosku o świadczenie pielęgnacyjne na nowych zasadach, gdyż obawia się, że pozbawi ją to możliwości ubiegania się o świadczenie pielęgnacyjne za okres wsteczny – od sierpnia 2022 r.

Czyli: matka, która zrezygnowała z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością, w zupełności pozbawiona jest należnego świadczenia pielęgnacyjnego, z powodu dosłownego rozumienia przez organy „dnia wydania orzeczenia”.

W załączeniu przedkładamy zanonimizowaną skargę do WSA, sporządzaną ww. sprawie Klientki, w której szczegółowo przedstawiony jest problem interpretacji art. 24 ust. 2a u.ś.r. i negatywne skutki dla beneficjenta świadczeń rodzinnych.

Ponownie zwracamy uwagę, że ustawa o świadczeniu wspierającym z dnia 7 lipca 2023 r. (Dz.U.2023.1429 z dnia 2023.07.26 z późn. zm.) – art. 24 ust. 4 zawiera jednoznaczną, klarowną regulację, która nie budzi wątpliwości co do tego, od jakiej daty ustala się prawo do świadczenia wspierającego w przypadku złożenia odwołania do sądu od decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia:

Art. 26.

1. *Prawo do świadczenia wspierającego ustala się od miesiąca, w którym wpłynął wniosek.*
2. *Jeżeli w okresie 3 miesięcy, licząc od dnia wydania decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia, zostanie złożony wniosek, prawo do świadczenia wspierającego ustala się od miesiąca, w którym złożono wniosek o wydanie decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia.*
3. (...)
4. *W przypadku złożenia do sądu odwołania od decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia termin, o którym mowa w ust. 2, liczy się od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia.*

(...)

Zatem, w analogicznym postępowaniu, gdy strona odwołuje się do sądu, Ministerstwo dostrzegło potrzebę doprecyzowania, że termin 3 miesięcy liczy się od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia, a nie wydania tej decyzji.

Osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie nie powinni być narażeni na ryzyko pozbawienia ich należnych świadczeń rodzinnych od miesiąca, którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, w związku z czym prosimy o wszczęcie działań w celu legislacyjnego doprecyzowania, jak należy rozumieć określenie ‘dzień wydania orzeczenia’, zawarte w art. 24 ust. 2a u.ś.r. w przypadku złożenia odwołania do sądu.

W załączeniu:

Kopia zanonimizowanej skarga do WSA w sprawie Klientki Ośrodka Poradnictwa SPES

Z wyrazami szacunku


Ewa Szwarzczuk

Konsultant Ośrodka Poradnictwa SPES - adwokat